

Основен водич ЛЕАДЕР ПРИСТАП

МРЕЖА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО,
ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

ЛЕАДЕР ПРИСТАП

Оваа публикација, беше овозможена во рамките на програмата CIVICA Mobilitas - имплементирана од ЦИРа и финансиски поддржана од SDC. Овде наведените мислења се мислењата на авторот/ите и нужно не ги рефлектираат мислењата на ЦИРа и SDC.

Текстот содржан во овој водич е од информативен карактер и не е правно обврзувачки

За подготовка на овој водич користени се материјали од следните извори:

- ❖ *Пристапот ЛЕАДЕР-основен водич Европска комисија*
- ❖ *Прирачник за реализација на процесот на изработка на локална стратегија за рурален развој со примена на ЛЕАДЕР пристапот – Сида (МААСП)*

Вовед

Ова е водич за претставување и примена на ЛЕАДЕР пристапот во руралните средини. Истиот има за цел да даде основни насоки и на јасен начин да ги опише принципите на ЛЕАДЕР пристапот кои потенцираат локална одговорност како и делотворно учество на сите заинтересирани страни и нивоа на општеството и високо ниво на посветеност. Водичот е изготвен од страна на Мрежата за рурален развој на Република Македонија и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на Република Македонија, како резултат на заедничката соработка во процесот на јакнење на човечките капацитети во сиромашните и неразвиени рурални подрачја во Република Македонија.

ЛЕАДЕР водичот е наменет за широка палета на организации и поединци вклучени во руралниот развој на национално и локално ниво. Тука спаѓаат сите заинтересирани страни вклучени во креирањето и имплементирање на иницијативите за рурален развој.

Овој водич може да биде од корист на руралните заедници и да укаже дека ЛЕАДЕР пристапот овозможува превземање на иницијатива и активно учество во програмите за рурален развој користејќи ја финансиската поддршка што ги придружува овие програми.

Овој документ е наменет да биде воведен водич, кој не навлегува во сите аспекти на историјата на создавањето на иницијативата ЛЕАДЕР, ниту пак ги опфаќа сите прописи и административни процедури.

Информации за ЛЕАДЕР можат да се најдат и на друго место (неколку контакт информации се дадени на увид и во овој документ).

1. LEADER пристап во руралниот развој: што е тоа?

Руралниот развој претставува процес за одржлив и обединет развој на руралните средини од аспект на економијата, екологијата и културата. Развојот на руралните средини значи подобрување на начинот на живот на луѓето преку подобро образование, поголеми приходи, развој на вештини и отварање нови можности за вработување.

Политиката за рурален развој станува се позначајна компонента од Заедничката земјоделска политика (ЗЗП) на ЕУ. Таа промовира одржлив развој во руралните средини со посебен фокус на економските и социјалните прашања, како и грижата за животната средина. Поради ова, зајакнувањето на политиката за рурален развој на ЕУ стана основен приоритет на Унијата со тоа што повеќе се ориентира кон задоволување на растечките барања на јавноста за безбедноста и квалитетот на прехранбените производи, благосостојба на животните, квалитетна животна средина, како и зачувување на природата и човековата околина.

Иницијативата LEADER претставува иновативен пристап во рамките на политиката за рурален развој на ЕУ преку кој се стимулира полноправност и заедништво на сите чинители во процесите на градење на политики, донесување на одлуки и спроведување на активности поврзани со руралниот развој.

LEADER е кратенка за "Liaison entre Actions de Developpment de l'Economie Rurale" (LEADER) што значи "Врски помеѓу активностите за развој на руралната економија". Тоа претставува метод на поттикнување и остварување на локалниот развој во рурални средини. LEADER е алатка за поттикнување на субјектите кои живеат во руралните средини да истражат нови начини за заедничка работа за подобрување на нивните основни животни услови. На тој начин LEADER придонесува за подобрување на квалитетот на животот во руралните средини, како за земјоделските семејства, така и за поширокото рурално население.

2. Почетоците на LEADER

Иницијативата LEADER започна во 1989 година како инструмент за промовирање на интересите на Европската Заедница, како што е интернационалната соработка. Од самиот почеток претставуваше алатка за воведување и тестирање на нови методи и концепти, односно внесување на иновација во традиционалните пристапи и поврзување на институциите. LEADER официјално започна со спроведување во 1991 година со цел да ги подобри развојните потенцијали на руралните средини преку привлекување на локалните иницијативи и знаења, како и ширење на овие знаења во други рурални средини.

Досега се остварени четири генерации на LEADER:

LEADER I (1991-1993): го означил почетокот на нов пристап кој беше очигледно територијален: заснован на област, интегриран и партиципативен. Креативноста е клучен елемент уште од самиот почеток.

LEADER II (1994-1999): продолжил со истиот пристап, но акцентот беше ставен врз иновативниот карактер на LEADER проектите и методите.

LEADER + (2000-2006): се фокусираше врз квалитетот на локалните стратегии. LEADER + веќе беше применлив во сите области на руралниот развој на Европската Заедница.

LEADER Оска (2007-2013): LEADER пристапот станува дел од Заедничката политика за земјоделство и рурален развој како Оска 4 во политиката за рурален развој. Од 2007 веќе е вклучен во Националните програми за рурален развој.

LEADER иницијатива	Број на Локални Акциони Групи	Површина што ја покриваат	ЕУ финансирање
LEADER I (1991-1993)	217	367 000 km ²	442.000.000 евра
LEADER II (1994-1999)	906	1 375 144 km ²	1.755.000.000 евра
LEADER + (2000-2006)	893	1 577 386 km ²	2.105.000.000 евра
LEADER Оска (2007-2013)	2.088	---	5.500.000.000 евра

Извор: Европска комисија, Генерален директорат за земјоделство

3. Клучни карактеристики на ЛЕАДЕР пристапот

ЛЕАДЕР пристапот претставува уникатна можност за заедничко остварување на руралниот развој преку локална поддршка. Постојат седум клучни карактеристики кои го сумираат ЛЕАДЕР пристапот :

1. Стратегија за локален развој заснована на територија;
2. Пристап „од долу нагоре“ со моќ за одлучување на Локалните акциони групи во врска со изработувањето и спроведувањето на стратегиите за локален рурален развој;
3. Јавно – приватно партнерство : Локална акциона група (ЛАГ);

4. Иновациски активности;
5. Повеќесекторски активности и спроведување на истите;
6. Вмрежување помеѓу Локалните акциони групи и
7. Спроведување на проекти за соработка.

Овие карактеристики претставуваат една целина (сет на алатки) и секоја карактеристика е комплементарна и има позитивно взаемно дејство со другите карактеристики низ целиот процес на спроведување, со трајни ефекти врз динамичноста на руралните средини и нивниот капацитет да ги решат сопствените проблеми.

Седумте главни карактеристики на ЛЕАДЕР пристапот

КАРАКТЕРИСТИКА 1:

Стратегија за локален развој заснована на територија

Територијално базираниот пристап се концентрира на една мала, хомогена, социјално кохезивна територија која ја карактеризираат заеднички локални традиции, локален идентитет, чувство на припадност и заеднички потреби и очекувања. Со земање таква територија како основа за споредување (референтна вредност) се олеснува спознавањето на локалните предности и слабости, закани и можности, внатрешниот потенцијал и идентификувањето на главните тесни грла за одржлив развој. Територијално базиран во суштина значи локален.

Овој пристап има најголеми можности да функционира подобро од останатите пристапи затоа што овозможува мерките да бидат прецизно дефинирани за да одговорат на реалните потреби како и локалната конкурентна предност. Избраната територија (простор) мора да има достаточна кохерентност и критична маса од аспект на човечките, финансиските и економски ресурси за да поддржи остварлива локална развојна стратегија. Територијата (просторот) не секогаш мора да кореспондира со постоечките административни граници.

ТЕРИТОРИЈАЛЕН ПРИСТАП

КАРАКТЕРИСТИКА 2:

Пристап „од долу нагоре“ со моќ за одлучување на Локалните акциони групи во врска со изработувањето и спроведувањето на стратегиите за локален рурален развој

Пристапот „од долу нагоре“ значи дека локалните носители учествуваат во донесувањето на одлуки поврзани со стратегијата и во изборот на проекти кои треба да се реализираат на нивната територија. Искуството покажа дека овој пристап не треба да се смета за алтернатива или пак за нешто спротивно на пристапот „од горе надолу“ на националните и/или регионалните јавна администрација, туку напротив нивното комбинирање и содејство да се гледа како начин за остварување на најдобри вкупни резултати.

Од седумте карактеристики на ЛЕАДЕР програмата, токму пристапот од долу-нагоре е најспецифичниот. Руралните политики што го следат овој пристап треба да бидат дизајнирани и имплементирани на начин најдобро прилагоден кон средините кои ги опслужуваат. Еден од начините на кои тоа може да се обезбеди е да се поканат локалните носители да го преземат водството и активно да учествуваат. Ова важи подеднакво за земјите членки на ЕУ како и за земјите кои имаат аспирации за членство во ЕУ, кои имаат структурни проблеми во земјоделскиот сектор но и многу можности за подобрување на квалитетот на руралното живеење.

Инволвирањето на локалните носители го вклучува населението во поголеми, економски и социјални интересни групи како и претставниците на јавни и приватни институции. Градењето на капацитетите е една од суштинските компоненти на пристапот „од долу нагоре“ и вклучува:

- подигнување на свесноста, обука, вклучување и мобилизација на локалното население при идентифицирањето на предностите и слабостите на територијата (анализа);

- вклучување на различни интересни групи во подготовката на стратегијата и
- донесување јасни критериуми за селектирање на соодветни активности (проекти) со кои ќе се остварува стратегијата.

Вклученоста не смее да се ограничи само на почетната фаза туку треба да се практикува за целото времетраење на процесот на имплементација, кој придонесува за остварувањето на стратегијата, за реализација на одбраните проекти како и учењето од остварените задачи. Исто така има и важни прашања кои се однесуваат на транспарентноста, на кои мора да им се посвети внимание при постапките на мобилизација и консултација со цел да се дојде до консензус преку дијалог и преговори меѓу страните кои учествуваат.

КАРАКТЕРИСТИКА 3:

Јавно – приватно партнерство : Локална акциска група (ЛАГ)

Воспоставувањето на локални партнерства познати како локални акциски групи (ЛАГ) е еден од првите и најважни чекори на ЛЕАДЕР пристапот. Согласно Член 62, точка 1 од Регулацијата на Советот (ЕС) бр. 1698/2005, во земјите членки „...ЛАГ мора да покаже способност да дефинира и да имплементира развојна стратегија за соодветната територија...“. Ваквата група треба исто така „... или да одбере главен носител на административните и финансиски задачи способен да управува со јавните средства и да обезбеди добро функционирање на партнерството, или да се формира во правно утврдена заедничка структура чие формирање ќе гарантира добро функционирање на партнерството испособност да се управуваат јавните средства...“. Последователно, овие членови се однесуваат и на земјите кандидати. Се смета дека ЛАГ ќе можат да бидат ефективни во стимулирањето на одржлив развој поради тоа што тие:

- ги собираат и ги комбинираат расположивите човечки и финансиски ресурси од јавниот сектор, од приватниот сектор, од граѓанскиот сектор и доброволни ангажмани;
- здружуваат локални носитри на активности околу колективни проекти и мулти-секторски активности со цел да постигнат синергија, заедничка сопственост и критична маса која е неопходна за подобрување на економската конкурентност на соодветната територија;
- го зајакнуваат дијалогот и соработката меѓу различни рурални носители, кои често имаат многу малку искуство во соработка, со редуцирање на потенцијалниот конфликт и со олеснување на преговори и договарања на решенија преку консултации и разговори;
- преку интеракција меѓу различни партнери, ги олеснуваат процесите на прилагодување и промена во земјоделскиот сектор (на пр. високо-квалитетни производи, ланци продавници за храна) интегрирање на еколошките прашања, диверсификација на руралната економија и подигнување на квалитетот на живеењето.

ЛАГ треба да ги здружи јавните и приватните партнери, да биде добро избалансирана група која ќе ги претставува постоечките локални групи на интерес кои доаѓаат од различните социо-економски сектори на територијата. На ниво на донесување одлуки приватните партнери и здруженија мора да учествуваат со најмалку 50% од локалното партнерство.

ЛАГ може да се основа специјално само за да добие ЛЕАДЕР поддршка, но може да се заснова и на претходно постоечки партнерства. Со тоа што располага со тим на практичари и со моќ за донесување одлуки, ЛАГ претставува модел на организација која може многу позитивно да влијае на донесувањето на политики. Искуството покажува дека врз основа на овие заеднички карактеристики може да се развијат повеќе типови на ЛАГ, како резултат на различните форми на регионална и национално –

политичко и институционално организирање, со различни степени на автономија која се однесува на одобрувањето на проекти и финансиското управување.

ЛАГ решава за правецот и за насоката на стратегијата за рурален развој, донесува одлуки за финансирање на различни проекти врз основа на Локалната развојна стратегија. Реалните плаќања ги реализира платежната агенција (ИПАРД агенција) која располага со јавни средства согласно постапките за акредитација. ЛАГ треба да ги оцени, првично да ги селектира и да ги одобри проектите врз основа на утврдени конкретни критериуми за селекција на проекти како и врз основа на конзистентност, потоа да подготви писмо препорака во кое се изјаснува за тоа дека проектот е конзистентен (доследен со) стратегијата за локален развој изготвена од ЛАГ. Потоа, првично селектираниот проект, ЛАГ го испраќа до ИПАРД агенцијата.

Меѓу најактивните носители на рурални активности во локалните иницијативи се:

- професионални организации и синдикати (кои ги застапуваат земјоделците, професионалците кои не се во секторот земјоделство и микро-претпријатијата);
- трговски здруженија;
- граѓани, луѓе кои престојуваат на територијата и нивните локални организации ;
- локални политички претставници;
- здруженија за заштита на животната средина;
- обезбедувачи на комунални и услуги од културата, тука спаѓаат и медиумите;
- здруженија на жените;
- млади луѓе.

ЛОКАЛНА АКЦИСКА ГРУПА

Од Локалните акциски групи се очекува да:

- ги соберат релевантните интересни групи од територијата за заеднички проекти;
- имаат автономија во донесувањето на одлуки и капацитетите да ги ре-евалуираат расположивите локални ресурси;
- да ги поврзат различните мерки;
- имаат способност да ги искористат можностите што се нудат со конкретната локална комбинација од ресурси;
- отворени се кон иновативни идеи;
- способни се да поврзат и интегрираат различни секторски пристапи;
- способни се да ја мониторираат имплементацијата на проектот.

КАРАКТЕРИСТИКА 4:

Иновациски активности

ЛЕАДЕР пристапот може да игра значајна улога во стимулирањето нови и иновативни приоди кон развојот на руралните подрачја. Таква иновација се охрабрува со тоа што на ЛАГ им се дозволува широка рамка на делување и флексибилност во донесувањето одлуки за активностите кои сакаат да ги поддржат.

Поимот иновација треба да се разбере во широк обем. Тоа може да значи воведување на нов производ, нов процес, нова организација или нов пазар. Оваа широка дефиниција на поимот иновација важи како за руралните така и за урбаните средини. Меѓутоа, руралните средини, поради малата густина на население и со тоа релативно слабо ниво на човечки и материјални ресурси, имаат и послаби врски со истражувачките и развојни центри и може да се соочат со тешкотии да продуцираат радикални иновации, иако можноста за тоа останува.

Иновација во руралните региони може едноставно да значи трансфер и прилагодување на иновации развиени на друго место, модернизација на традиционалните форми на знаења, или изнаоѓање нови решенија за упорни рурални проблеми кои не биле разрешени со други мерки и интервенции на одржлив и задоволителен начин. Ова може да обезбеди нови одговори на одредени специфични проблеми во руралните средини.

Воведувањето на ЛЕАДЕР пристапот со неговите седум карактеристики, може само по себе да претставува иновација во креирањето на политика, која пак од своја страна може да генерира иновативни активности на оригиналниот метод прифатен за реализирање на политиката. На пример, погоре опишаниот приод „оддолу-нагоре“ може да стимулира појава на нови проектни идеи кои понатаму би биле поддржани од ЛАГ, затоа што ЛАГ не е ограничена со фиксиран список на мерки.

КАРАКТЕРИСТИКА 5:

Интегрирани и повеќесекторски активности и спроведување на истите

ЛЕАДЕР пристапот не е секторска програма за развој. Стратегијата за локален развој мора да има мулти-секторски пристап, интегрирајќи неколку сектори на активности. Активностите и проектите содржани во стратегиите за локален развој треба да бидат меѓусебно поврзани и координирани, и да претставуваат кохерентна целина. Интеграцијата може да се однесува на активности кои се спроведуваат во еден сектор, на сите програмски активности или на одредени групи на активности, или, најважно, на врските меѓу различните економски, општествени, културни, еколошки носители на активности и сектори кои се вклучени. Кога станува збор за земја кандидат, прифатливи проекти се само оние проекти кои припаѓаат во секторите од оската 3.

КАРАКТЕРИСТИКА 6:

Вмрежување помеѓу Локалните акциски групи

Вмрежувањето подразбира размена на достигнувањата, искуствата и знаењата помеѓу ЛЕАДЕР групите, руралните подрачја, властите и организациите вклучени во руралниот развој на ЕУ, независно од тоа дали тие се или не се директни корисници на ЛЕАДЕР. Вмрежувањето е средство за пренесување добри практики, за ширење на информацијата за добрите практики и за надградба врз научените лекции во областа на руралниот развој. Вмрежувањето ги засилува врските помеѓу луѓето, проектите и руралните подрачја и на тој начин може да помогне во надминување на изолираноста со која се соочуваат некои рурални региони. Може да помогне во стимулирање на проекти на соработка со воспоставување меѓусебни контакти меѓу ЛЕАДЕР групите.

Постојат различни видови мрежи:

- **Институционални мрежи**

Овие мрежи се финансирани од Европската Комисија а со тоа се дефинира и нивната улога. ЕУ поддржува структури за вмрежување и на европско и на национално ниво. Тие мрежи ги поврзуваат различните ЛЕАДЕР групи, телата на јавната администрација и сите други партнери кои имаат активно учество во руралниот развој. Од 2007 год., формираните типови на институционални мрежи се следниве:

- Европска мрежа за рурален развој (предводена од Европската Комисија);
- Национална мрежа за рурален развој, формирана во секоја земја кандидат.

Мрежните активности до 2007 година беа примарно фокусирани на ЛЕАДЕР, но од 2007 година натаму тие се занимаваат со многу поширок опсег на прашања од руралниот развој. Тие имаат експертска поддршка и превземаат практични активности како на пр. подготовка на публикации за различните аспекти на руралниот развој, организирање семинари, анализирање на активностите на руралниот развој со цел идентификација на добрите практики, препознавање на развојните трендови во руралните области, одржување на интернет страници и помагање на ЛЕАДЕР групите во нивното барање на потенцијални партнери и започнување на проекти на соработка.

- **Национални, регионални и локални мрежи (Неформални мрежи)**

Мрежите или асоцијациите на ЛЕАДЕР групите беа воспоставени или се појавија повеќе на неформален начин на локално, регионално или национално ниво во некои земји членки (на пр. мрежата на ирските или на грчките групи) и на европско ниво (пример е Европската ЛЕАДЕР асоцијација за рурален развој - ELARD). Земјите кандидати се поттикнуваат да креираат и да учествуваат во ваков вид на неформални мрежи.

КАРАКТЕРИСТИКА 7:

Спроведување на проекти за соработка

Соработката оди подалеку од едноставно вмрежување. Под ова се подразбира кога ЛАГ презема заеднички проект со друг ЛАГ, или прифаќа заеднички природ со друга група, која може да биде во друг регион, во земја кандидат или во земја членка.

Соработката може да им помогне на ЛАГ да ги зајакнат своите локални активности. Може да им овозможи да решат извесни проблеми или да додадат вредност на локалните ресурси. На пример, може да биде во начинот за постигнување на критична маса неопходна за да еден проект да може да биде одржлив, или за охрабрување на дополнителни активности како на пр. заеднички маркетинг на ЛАГ во различни региони чии области споделуваат специјализација за конкретен производ, или, развивање на заеднички туристички иницијативи засновани на заедничко културно наследство.

Проектите на соработка не се само едноставна размена на искуства. Тие мора да вклучуваат и конкретен заеднички проект, за кој е најдобро ако е раководен од заедничка структура. Во рамки на ЛЕАДЕР, можни се два типа на соработка:

- меѓу-територијална (во самата територија) : ова значи соработка меѓу различни рурални области во земја кандидат. Соработката може да се реализира меѓу две ЛАГ но можноста е отворена и за други локални групи кои практикуваат сличен партиципативен природ;
- транс-национална соработка: значи соработка меѓу најмалку две ЛЕАДЕР групи кои функционираат во земји кандидати и/или земји членки на ЕУ.

1. Спроведување на ЛЕАДЕР пристапот

Седумте наведени карактеристики објаснуваат што е всушност ЛЕАДЕР пристапот. Практичната употреба на овие принципи значи вистински луѓе да ги дизајнираат локалните развојни стратегии и да учествуваат во активностите. Вклучувањето на локалните носители во подрачја каде што ЛЕАДЕР сеуште не бил спроведуван, обично започнува кога ќе стане јасно дека одредена Земја членка или земја кандидат во некое идно време ќе го спроведува ЛЕАДЕР (на пример при пристапувањето во ЕУ) и се подразбира дека во соодветно време ќе објави јавен повик за поднесување предлог проекти од страна на потенцијалните ЛЕАДЕР групи.

За спроведување на ЛЕАДЕР пристапот треба да се превземат следниве чекори:

а. Зајакнување на капацитетите

Ова е основниот чекор при спроведување на ЛЕАДЕР пристапот на локално ниво. Ако сакаме овој иновативен пристап да функционира добро, мора да осигуриме дека локалните носители имаат или ќе се здобијат со неопходниот капацитет од аспект на проектни идеи, човечки ресурси кои ќе се посветат на активностите и финансиски вештини за раководење со тие активности. Користењето на мрежите и другите комуникациски алатки е од голема помош во создавањето на такви капацитети, бидејќи освен што обезбедуваат информации за ЛЕАДЕР, го подигнува и нивото на интерес кај локалните чинители во донесување на стратегиите за рурален развој и поврзаните проекти, на тој начин генерирајќи ја неопходната критична маса. Градењето на капацитетите не е индивидуална, туку колективна активност и при тоа разните носители на руралните активности стануваат свесни за пристапот и начинот на негово спроведување, овозможувајќи им да ги споделат своите знаења, да учествуваат и да имаат полза од тоа.

б. Приближување на локалните носители

Вториот чекор најчесто е организирање состаноци или семинари на локално ниво на кои клучните заинтересирани чинители ќе имаат можност да се сретнат, да започнат процес на креирање на нови идеи и да им се овозможи на локалните носители да разговараат за своите потреби на сериозен начин. Постојат многу начини на состанување на локалните чинители: семинари и работилници, јавни состаноци на населението, преку медиумите и средствата за комуникации, саемице и изложбите, тие се најчестите начини за локалните носители да се сретнат и да разговараат за прашања од заеднички интерес, како и да станат свесни за различните мислења и проекти во подрачјето.

в. Територијална анализа

Деталната анализа на локалното рурално подрачје е суштествена. Оваа анализа обично се концентрира на идентификација на „капиталот на таа територија“ - ресурси во подрачјето (луѓе, активности, пејсаж, локално наследство), но не во форма на едноставен попис на нештата, туку фокусирање врз единствените особености што можат да се развијат. Анализирањето на овие особености и клучните точки што ќе бидат идентификувани при оваа анализа на територијата треба да водат кон осознавање можни стратегии за локален рурален развој, специфични за територијата за која се прават. Самата изработка на анализа на територијата исто така ги приморува локалните чинители да мислат среднорочно и долгорочно за своето подрачје/регион. Многу е важно различните „визии“ за иднината и за најдобрата стратегија за тоа подрачје да бидат јавно дискутирани и да се дојде до релевантно високо ниво на консензус по клучните прашања.

г. Идентификација на постоечките активности/иницијативи

Пресуден чекор во ЛЕАДЕР процесот, поврзан со територијалната анализа е локалните чинители да направат преглед на постоечките мерки за рурален развој кои се спроведуваат или планираат за тоа подрачје. Утврдувањето на постоечките иницијативи е фундаментално при одлучувањето дали понатаму ќе се надоградуваат или ќе се заменат. На тој начин, истотака се намалува и ризикот од дуплирање на иницијативите и активностите.

д. Создавање партнерство

За време на анализата, пристапот „од долу нагоре“ бара потреба од зголемување на свесноста (преку дополнителни информации) и активно вклучување со цел да се анализираат предностите и слабостите на руралното подрачје, како и да се идентификуваат потребите и очекувањата (користејќи ги методите на

партиципативна анализа). Во оваа фаза целната група е целото население, како и активните групи што го предводат процесот. За време на фазата на планирање на стратешките избори за локалното подрачје (односно идентификацијата на приоритетните теми/проекти за кои што ќе се бара финансиска поддршка) пристапот „од долу нагоре“ значи активно учество на различните интересни групи. Приближувањето на локалните чинители и самата територијална анализа ја олеснува идентификацијата на тие што треба да бидат вклучени во јавно-приватно партнерство и што ќе го раководат спроведувањето. Понатаму, ова ќе доведе до формирање на ЛАГ, кој претставува партнерство кое што ефективно го спроведува пристапот за локален развој кој што бил договорен во локалната заедница.

ѓ. Подготовка на стратегија за локален развој

Пристапот на локалниот развој е формализиран во документ наречен Стратегија за локален развој. Овој документ вклучува формулирање на целите, дефинирање на стратешките приоритети и рангирање на активностите што треба да се превземат. Оваа стратегија за локален развој ќе биде основа за апликациите за поддршка кои ЛАГ ќе ги поднесе за поддршка во рамките на ЛЕАДЕР пристапот.

2. Добри практики и научени лекции

Искусството со LEADER пристапот во земјите-членки на ЕУ покажа дека тоа е делотворен метод за реализација на толку потребниот заеднички пристап опишан претходно. Тој поддржува проекти чии користи опфаќаат повеќе од еден аспект на руралниот развој, кои повеќето други програми со потесни цели понекогаш потешко го прават. LEADER им овозможи на руралните заедници да носат клучни одлуки за приоритетите и потребите во нивните области и обезбеди финансирање и капацитет за да им помогне во реализацијата на решенија. Тој помогна во проширување на капацитетот на локалните организации за поддршка на одржливи акции за рурален развој.

Исто така, може да поттикне регенерација во областите кои обично не би биле опфатени од другите извори на финансии но каде што постои докажана потреба. Освен тоа, може да им даде моќ на локалните чинители да погледнат понатаму од својот проект и да го согледаат неговото влијание надвор од неговите директни корисници.

Искусствата и лекциите научени од LEADER во земјите-членки на ЕУ послужија за врамување на следните препораки за идна примена:

- LEADER методот треба да поддржува еколошки, економски и социјални проекти/цели;
- Реализацијата треба да се одвива преку Локалните акциски групи. Изборот на Локални акциски групи (ЛАГ) треба да води сметка за меѓусебната зависност на економските, социјалните и еколошките прашања во контекст на одржливиот рурален развој и соодветна проценка на потребите.
- LEADER акциите треба да ги надополнуваат другите иницијативи, вклучително и релевантните урбани програми. Вмрежувањето има важна улога во обезбе-

дувањето комплементарност како и во размената на позитивни искуства. Трансрегионалната и транснационалната соработка може да биде и важен начин на размена на искуство и вештини со истовремено градење на капацитетите на заедниците;

- Локалните акциски групи треба да имаат значителен придонес од волонтерските организации и влијателните поединци во заедницата. Нивните економски, социјални и еколошки цели треба да бидат одразени во нивното членство;
- LEADER мора да се спроведува од орган чиј мандат ќе може да поддржи акции преку цел низ на цели за одржлив развој;

Земајќи го предвид искуството на некои земји членки од фазата на спроведување на LEADER иницијативата, се посочуваат следниве предизвици:

- ненавремено формирање на ЛАГ, доведува до доцнење при отпочнување со нивните програми;
- формирање на кривки партнерства поради непрецизно дефинирање на улогите;
- насобирање на несоодветни процедури;
- несоодветни и недоволно иновативни карактеристики на активностите, што резултира со недоволна одржливост и ефективност на интервенциите.

За подобро да се разбере LEADER пристапот, Европската комисија креираше посебна веб страна за спроведување на LEADER во програмскиот период 2000-2006 година. Различните примери на пристапи од сите земји членки во врска со спроведувањето на LEADER мерките, како и одговори на практични прашања, можат да се најдат на веб страната на Комисијата.

http://ec.europa.eu/agriculture/rur/LEADERplus/memberstates/index_en.htm

3. Примери на LEADER пристапот од праксата

Следуваат успешни приказни од две земји на ЕУ (Шпанија и Италија) со куси статистички податоци за застапената област во земјата, историјат на нивните ЛАГ, целите/фокусните точки на локалната стратегија за развој и начинот на спроведување на стратегијата, како и по еден пример на проект од секоја област во земјата.

ЛЕАДЕР+ регионална програма во Каталонија - Шпанија

Избрана тема на LEADER+:

Искористување на репрезентативна култура од регионот како водечки елемент за интегриран развој

Опис на областа

Територијата на ЛАГ на Риполес опфаќа три долини во Пиринеите. Најголемиот град, Рипол, има само 10.000 жители и е лоциран во Долината Baix Ripollès, којашто има релативно висок ниво на индустриски развој. Другите две долини, долината Campardon и долината Ribes, се области со исклучително природни убавини, во кои може да се најдат типични мали села. Овие долини овозможуваат пристап до области со голема надморска височина (над 2.000 м) кои се фокус на значителна туристичка индустрија, главно поврзана со зимски спортови.

- Вкупно население: 26.377 жители
- Површина: 958,7 км²
- Густина: 26.85 жители/км²
- Процент на население под 20 години: 16,83%
- Процент на население над 60 години: 29,54%
- Процент на невработеност: 2,40%
- Процент на население вработено во примарниот сектор: 4,38%
- Процент на население вработено во секундарниот сектор: 37,06%
- Процент на население вработено во терцијарниот сектор: 58,6%

Историјат на ЛАГ

Consorti Ripollès Desenvolupament ЛАГ е конзорциум составен од претставници на општинските власти

во областа, корпоративни форми, синдикати и земјоделски, аграрни и сточарски задруги. ЛАГ беше формирана на 18.12.2000.

Освен за LEADER програмата, ЛАГ во моментов е одговорен и за локална реализација на програмата EQUAL и низа проекти кои конкретно се занимаваат со користењето на земјиштето и политики за создавање нови работни места.

Структура и менаџмент на ЛАГ

ЛАГ е јавен конзорциум. Неговиот управен одбор, составен од по еден претставник на секоја институција, има 19 члена и е одговорен за донесување одлуки.

Извршниот комитет, составен од 6 од 19-те членови на УО на чело со Претседателот на конзорциумот, е одговорен за надзор врз реализацијата на програмата.

Техничките и административните операции, водени од раководител со поддршка од технички соработници, се засновани врз три одделенија: за планирање и надворешни односи, за туризам и корпоративно одделение.

Локална стратегија за развој

Локалната стратегија за развој е заснована врз три елементи:

- Прилагодување на човечките ресурси и производни капацитети кон новите барања на пазарното стопанство и информатичкото општество.

- Создавање на нови активности и отворање високо-квалитетни работни места.
- Зголемување на квалитетот на животот во руралните области.

„Од идеја до реализација на проектот“

Досието за проектот се претставува од корисниците со помош на претходно дефинирана структура од страна на ЛАГ. Техничкиот тим на ЛАГ му помага на спонзорот на проектот во комплетирањето на досието преку обезбедување на потребните технички и правни информации. Тие потоа вршат техничка анализа на досието и се прави нацрт технички извештај кој се поднесува на УО - единствен орган којшто има моќ да одлучи дали проектот ќе биде избран или не. Ако проектот биде избран, се потпишува договор меѓу корисникот и ЛАГ. Со договорот се дефинираат условите за реализација на избраниот проект. По завршувањето на проектот, ЛАГ ја верификува физичката реализација на проектот (преку теренска посета), заедно со доставените придружни документи. Кусо време потоа, ЛАГ дефинитивно го прифаќа проектот, што ја одредува висината на помошта што ќе биде обезбедена.

Проекти:

- завршени проекти: 18
- проекти во тек: 58
- планирани но незапочнати проекти: 36

Опис на акцијата

Почнувајќи од 1985 година, локалната фондација МАП (види опис подолу) нуди градинарски услуги кои помагаат за општествена интеграција на лицата со хендикеп. Фондацијата работи под договор со локалните власти, компании и приватни поединци. Успехот на оваа активност доведе до диверзификација на палетата на понудени услуги: тие сега вклучуваат одржување на јавните простори, шумарски работи, одржување на речните брегови, итн.

За реализација на градинарските услуги беше изграден капацитет каде е сместена работилницата (за складирање, одржување и заштита на разновидна најнова опрема, согласно безбедносните стандарди), заедно со простории за обука и канцеларија за планирање и раководење со операциите. Постои и просторија за прием на посетители и потенцијални клиенти.

Беа создадени 10 работни места за локални лица со хендикеп, заедно со уште три места за помошен персонал (инструктори и надзорници). Ова е во согласност со една од главните цели на ЛАГ, т.е. создавањето на локални работни места за целокупното население.

Градинарскиот проект организиран од фондацијата МАП нуди постојано вработување за лицата со хендикеп во форма на работа што директно

придонесува за зачувување и подобрување на животната средина во локалната област, како и за подобрување на квалитетот на животот.

Клучни елементи

Подобрување на условите за живот на лицата со ментален, физички и сензорен хендикеп, не само преку обезбедување влез на пазарот на трудот, туку и преку овозможување пристап кон стабилен приход и придонеси.

Обезбедување нови услуги на локално ниво.

Обезбедување пристап кон нови техники и технологии за лицата со хендикеп.

Контекст и историјат на проектот

Фондацијата МАП

Во 1969 година беше формирана Регионално здружение за заштита и помош на лицата со хендикеп (АЦПАМ), како форум за разните професионални групи во секторот. Преку силна поддршка на општествените структури, намерата беше да се обезбеди помош и поддршка за лицата со хендикеп и нивните семејства.

Фондацијата МАП израсна од АЦПАМ во 1989 година. Фондацијата е приватна и непрофитна организација на професионалци, поддржана од членови на видни семејства во

регионот.

Фондацијата е единствената институција на територијата на ЛАГ којашто врши операции насочени кон задоволување на потребите на лицата со хендикеп. Цел на фондацијата е создавање, спроведување и раководење со сите типови активности кои можат да им бидат од корист на лицата со физички, ментален и/или сензорен хендикеп, насочени кон подобрување на нивниот квалитет на живот и олеснување на нивната интеграција во општествените структури како активни локални граѓани.

Денес фондацијата има детски развоен центар, резиденцијален капацитет за обезбедување медицинска помош, две куќи за престој и низа домови за згрижување кои задоволуваат специфични потреби за сместување и нуди професионални терапевтски совети и конкретни програми со рекреативни и насочени активности.

Во рамки на фондацијата беше основан и посебен Центар за вработување за да им понуди на лицата со хендикеп кои не можат да бидат интегрирани во обичните претпријатија можност за платена работа која е во согласност со нивните капацитети. 77 лица имаат корист од услугите што ги нуди Центарот: 16 во делот за обука, а 61 имаат постојано вработување во два сектора на дејности:

- мануелни операции во индустријата;

- новата градинарска иницијатива.

Тим од психолози, социјални работници и лидери се грижи за интеграција на вработените, додека административен тим е одговорен за раководење со операциите и нивен развој преку идентификување на нови клиенти.

Градинарството се покажа успешно меѓу активностите кои се сметаат за соодветни за работниците во Центарот за специјално вработување, бидејќи вклучува извршување на различни операции со механичка помош и го доведува работникот во контакт со надворешниот свет.

Операциите во делот за градинарство ги вршат шест тимови. Секој тим се состои од лидер (надзорник) и четири градинари (работници од Центарот за специјално вработување) и располага со возило, како и потребна опрема.

Главни клиенти на Центарот се локалните власти, кои ги користат нивните услуги за одржување на зелените површини, јавните шуми и бреговите на реките. Услугите на Центарот ги користат и претпријатија и поединци.

Голема програма за комуникација и зголемување на свеста беше насочена кон сите потенцијални клиенти, не само за промоција на

иницијативата покрената од Центарот, туку и како начин да се покаже какви видови работи можат да се извршуваат и одличниот квалитет на понудените работи. Сега побарувачката толку е зголемена што беше неопходно не само да се прошири и модернизира Центарот туку и да се диверзифицира палетата на услуги со цел да се задоволат очекувањата на клиентите кои сакаат да работат со лица со хендикеп. Од првичната фокусираност врз кастрењето дрвја и создавањето и одржувањето на градини, денес палетата на услуги е проширена и опфаќа операции поврзани со расчистување на потоци и реки, одржување на шуми и шумски предели, одржување на јавни зелени површини и приватни паркови, итн.

Реализација и резултати од проектот

Вклучувањето на органи како што се општинските власти на Рипол и независната Провинција Каталонија беше клучно за успехот на проектот. Општинските власти на Рипол го обезбедија земјиштето за изградба на новата работилница, кое беше неопходно за да се задоволат потребите на клиентите, за обезбедување обука за лицата со хендикеп и гарантирање на стандардите за квалитет и безбедност и нивно надминување. Провинцијата Каталонија и две фондации обезбедија финансиски средства за изградба

и развој на работилницата, како и за набавка на најнови градинарски алатки и опрема.

Тоа овозможи вработување на уште 10 лица со хендикеп во проектот, заедно со три надзорници за обука на персоналот и раководење со работите. Изгледите за функционални подобрувања на новата структура и за склучување нови договори се такви што, на краток или среден рок, може да се предвиди интеграција на уште лица со физички, ментален или сензорен хендикеп, или лица кои се наоѓаат во тешка социјална ситуација.

Идни активности планирани за проектот

Центарот за специјално вработување има намера да го фокусира својот развој врз три клучни и комплементарни области:

склучување нови договори за консолидација и проширување на градинарските операции, како извор на стабилно вработување;

подобрување на квалитетот на животот на лицата со хендикеп преку обезбедување пристап до вработување кое е конзистентно со нивните капацитети;

подобрување на условите за работа, особено преку примена на безбедносни стандарди кои ги надминуваат важечките норми.

Леаде+ одбрана тема: „Подобрување на квалитетот на животот во руралните области“

Опис на областа

Посебни карактеристики:

Планинска и брдовита област лоцирана во југозападниот дел на областа Павија во Ломбардскиот регион помеѓу регионите Пиемонте, Лигурија и Емилија Ромања.

Највисокиот планински врв е над 1.700 метри височина.

- Број на жители: 18.338
- Површина: (во квадратни километри) 487,220
- Густина: (број на население на квадратен километар) 37
- Процент на населението под 20 години старост: 11%
- Процент на населението над 60 години старост: 40%
- Процент на невработеност: 25%
- Процент на население во примарниот сектор: 20%
- Процент на население во секундарниот сектор: 16%
- Процент на население во терцијарниот сектор: 64%

Историја на ЛАГ

GAL Alto Oltrepo S.r.l. беше создаден на 11 октомври 1997 година. Дел од областа на GAL Alto Oltrepo беше покиена со Леаде II Програмата.

GAL Alto Oltrepo промовираше одредени иницијативи за рурален развој врз основа на регионалните процедури. Денес, работи на три главни развојни проекти:

- 1) DOCUP Ломбардски регион – посебна цел 2
- 2) I.C. EQUAL Програма
- 3) I.C. LEADER+ Програма

Структура на ЛАГ

GAL Alto Oltrepo е друштво со ограничена одговорност, чишто членови се:

- Областа Павија,
- Стопанската комора на Павија, индустријата, ракотворбите и земјоделството,
- Планинската заедница Oltrepo Pavese,
- 22 општини од Леаде+ областа,
- Federazione Provinciale Coltivatori Diretti di Pavia (здружение на земјоделци),
- Unione Agricoltori della Provincia di Pavia (здружение на земјоделци),
- Confederazione Italiana Agricoltori C.I.A. (здружение на земјоделци),
- Confederazione Nazionale dell'Artigianato e della Piccola e Media Impresa – Associazione provinciale di Pavia (здружение на ракотворци и мали и средни претпријатија),

- Associazione Artigiani della Provincia di Pavia (здружение на ракотворци),
- Associazione Varzese Artigiani (здружение на ракотворци),
- AUSER comprensoriale di Pavia (HBO),
- CO.PRO.VI. (здружение на лозари).

Стратегија за локален развој

Стратегијата за локален развој има 4 посебни цели:

1. вмрежување на економијата;
2. да се прекине изолацијата на населението, да се помогне движењето внатре во територијата, да се намалат растојанијата;
3. да се поддржи семејниот живот: развој на услуги на домашна помош;
4. да се зачуваат историските места и мемориските места.

Главните оски на стратегијата се:

1. Работни места и развој: Креирање на интегриран систем за анимација, ориентација и информирање на територијата си цел: да се зајакнат развојните стратегии, да се зголеми активното учество на луѓето, да се зголемат руралните карактеристики на областа и зајакнување на областа, да се промовира доаѓањето на нови жители, да се промовира имиџот на територијата како област во која може

да се живее и која е богата со ресурси и можности.

2. Меѓугенерациска мрежа на солидарност: Се предлагаат главни интегрирани услуги: домашна услуга за старите луѓе, заштита на животната средина во областа, заштита на локалните услуги (како што се малопродажбата, занаетите...), предлог за транспортни услуги.
3. Култура и животна средина: Акциите се спроведуваат за поттикнување и развој на руралната култура и природната средина како две победнички алатки за промовирање на областа и нејзината општествена кохезија.

Начини за спроведување на стратегијата

GAL Alto Oltrepo е одговорен за трансфер на јавните фондови до крајните корисници. Тој гарантира дека фондовите не се користат за создавање на профит.

Административните процедури содржи неколку чекори за одобрување на проекти кои се:

1. Објавување на повик за предлози со специфични барања;
2. Избор на поднесените барања;
3. Пишување на список на проекти во потесен избор со краток опис на секој проект;
4. Одобрување на победничкиот проект од страна на извршниот

комитет на ЛАГ;

5. Комуникација на избраните во потесен избор и на победникот;
6. Носителот на проектот го прифаќа кофинансирањето;
7. Потпишување на договор меѓу Gal Alto Oltrepo и избраниот субјект
8. Проекти:

Проекти во тек:

1. Креирање на структури за работа од дома и комбинирани услуги за дифузија на работата од дома;
2. Креирање на мрежа на услуги за домашна помош за послабите социјални категории;
3. Креирање на интегрирани услуги за рурален транспорт (на пр. таксибус);
4. Курсеви за обука;
5. Враќање на историските, културните и еколошките карактеристики на зградите;
6. Креирање на етнографски документациски центар за руралната култура;
7. Нови стратегии за културна валоризација преку употреба на местата и културните изразувања;
8. Креирање на општествено-економска и еколошка опсерваторија за областа;
9. Активности за дифузија на локалното културно наследство и

руралниот идентитет;

10. Креирање на мрежа на планински библиотеки (библиобус)
11. Креирање на еколошки студиски центар за северните Апенини
12. Курсеви за обука за операторите на ЛАГ;
13. Активности за информирање и комуникација поврзани со содржината на Планот за локален развој.

Одобрени проекти кои сè уште не се спроведуваат:

1. Реализација на програма за еколошки образовни кампањи за училиштата и младите луѓе;
2. Спроведување на еколошки систем за ревизија;
3. Реализација на процедури за еколошка валоризација;
4. Реализација на активности за економска анимација;
5. Креирање на локални паркови за промовирање на нови жители.

Наслови на најважните проекти од Акцијата 1:

- 1) Креирање на структури за работа од дома и комбинирани услуги за дифузија на работата од дома;
- 2) Креирање на мрежа на услуги за домашна помош за послабите социјални категории;
- 3) Креирање на интегрирани услуги за рурален транспорт (на пр. таксибус)

Опис на акцијата

„Подобрување на квалитетот на живот: економска и општествена стратегија за развој на „Oltrepo Pavese Molapo“ ги задоволува потребите кои беа изразени за време на многуте состаноци на фокусната група која се одржа со присуство на

социо-економските чинители од територијата (22 општини припаѓаат на Comunità Montana Oltrepo Pavese) и потребите идентификувани преку социо-економската анализа.

Меѓу сите идеи кои беа изразени за време на дијалогот со субјектите и во фазата на спроведување на Леадер II Програмата и во фазата на проектирање на Леадер+ Програмата, проектот „Креирање на мрежа на рурален интегриран транспорт“ се сметаше за особено значаен. Тој стана главниот пилот проект во Планот за локален развој.

Проектот се состоеше од:

- креирање на иновативен и ефикасно организиран модел што го надминува класичниот јавен транспорт;
- организирање на тековите за локален транспорт со цел да се

управува со локалната мобилност со особено внимание за: училиштата, пазарите, болниците, религиозните места, општествените, културните и спортските центри.

Услугата е организирана според дестинација и се заснова на систем на директно закажување;

- реализација на студии на изводливост со цел да се дефинираат начини, корисници и потреби;
- пробно поставување на услугата;
- организирање на центар за закажување;
- воспоставување на комуникациски план за промовирање на услугата;
- промовирање на мрежата.

Клучни елементи

Проектот „Креирање на мрежа на рурален интегриран транспорт“ ги има следните посебни цели:

- интеграција и зајакнување на локалниот транспортен систем, со особено внимание врз потребите на локалното население;
- креирање на ефикасен и инова-

тивен организациски модел кој може да се користи и во други сектори (на пр. училиштата, туризмот, услугите за социјална помош...);

- поврзување на најизолираните и заостанати области со рурален интегриран транспорт „на барање“ (на повик) и креирање на нови врски со главните центри создавајќи „тематска транспортна“ програма;
- подобрување на квалитетот на живот намалувајќи ги логистичките и општествените потешкотии;
- намалување и (ако е можно) промена на трендот на проток на мигранти, со промовирање на растот на транспортниот систем заснован на потребите на локалните жители.

Контекст и историјат на проектот

Проектот „Таксибус“, развиен во рамки на акцијата „Создавање на рурална интегрирана транспортна мрежа“, е сконцентриран врз брзо задоволување на потребите на локалните жители. „Таксибус“ е пилот проект, основан во првата фаза и само во дел од ЛЕАДЕР+ областа за општините кои се на највисока надморска височина и затоа се најоддалечени:

Brallo di Pregola, Menconico, Varzi и Santa Margherita Staffora.

Најважни потреби на жителите се: социјални (купување, верски и културни настани, поштански и финансиски услуги), спорт (особено за младите) и здравје (болница, аптека, лекар). Со оглед дека 48,5% населението живее во изолирани села и дека повеќето од услугите се лоцирани во главните градски центри или дури и надвор до ЛЕАДЕР+ областа, транспортот е прва и неопходна потреба.

ГАЛ Alto Oltrepò, Comunità Montana Oltrepo Pavese и провинцијата Pavia организираа многу работни групи со цел да најдат одговор на потребите на локалните жители и да им дадат можност за поедноставен пристап до услугите (пазари, пошта, банки, болница, аптека...).

Реализација и резултати од проектот

За реализација на пилот-проектот е одговорна Comunità Montana Oltrepo Pavese.

За време на пилот-фазата, се појавија две акции со кои се раководи на различен начин: акцијата транспорт „по барање“ - Таксибус (на повик) ја врши транспортното

претпријатие, а со акцијата „Тематски транспорт“ раководи Comunità Montana Oltrepo Pavese.

Активностите во рамки на транспорт „по барање“ – Таксибус вклучуваат:

- дефинирање на пилот рурална интегрирана транспортна мрежа;
- промовирање и информирање за услугата во конкретна кампања;
- обезбедување на услугата;
- соработка со локалните власти и со Comunità Montana Oltrepo Pavese на реализацијата на проектот и размислување за идни активности.

Активностите за „тематски транспорт“ се поврзани со:

- промовирање на услугите кои може да станат достапни,
- следење на потребите на жителите,
- проценка на изнесените предлози,
- избор на најдобри предлози за транспорт со групирање на

корисниците според одредена тема (пазар, пошта, спорт, култура...),

- доделување на услугите;
- ревизија и следење на услугите.

Идни активности планирани за проектот:

- проширување на услугата во целата ЛЕАДЕР+ област.
- примена на тематски услуги во целата ЛЕАДЕР+ област.
- примена на услуга по барање (на повик) во целата ЛЕАДЕР+ област.
- зголемување на можните начини за резервирање: факс, електронска пошта и бесплатен телефонски број.
- раководење со транспортот „по барање“ и „тематскиот транспорт“ заедно.
- услугите да бидат поевтини за корисникот (за акцијата „тематски транспорт“).
- формирање институционална работна група за прикажување на резултатите од проектот пред јавните транспортни претпријатија.

декември, 2012